

24.3.2025

kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Viite: O 17/2025 vp

Kuntien ja hyvinvointialueiden talous ja rahoitus sekä rahoitusjärjestelmien uudistukset

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto on pyytänyt HUS-yhtymältä asiantuntijalausuntoa teemasta hyvinvointialueiden rahoitusmallin toimivuus valtakunnallisten erityistehtävien sekä yliopistollisten sairaaloiden rahoituksessa tarkoituksenmukaisella tavalla, myös julkisen talouden kokonaiskuva huomioon ottaen. HUS-yhtymä kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä ja antaa seuraavan lausunnon.

Taustaa HUS-yhtymän rahoitustilanteesta

Uudenmaan alueella julkisista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista vastaavat järjestäjinä Uudenmaan hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki sekä HUS-yhtymä. HUS-yhtymällä on valtakunnallisia vaativimman erikoissairaanhoidon vastuuta, kuten elinsiirrot, vaikeiden palovammojen hoito ja lasten sydänkirurgia, ja HUS-yhtymä on myös Suomen suurin yliopistosairaala, jolla on laajat opetuksen ja tutkimuksen vastuut.

Uudenmaan erillisratkaisussa valtion rahoitus on järjestämisvastuusta poikkeavalla tavalla kanavoitu ensin yllä mainituille viidelle alueelle, jotka allokoivat osan saamastaan valtion yleiskatteellisesta rahoituksesta HUS-yhtymälle, eli HUS-yhtymä ei saa rahoitusta suoraan valtiolta. Myös valtion rahoituksen yhtenä määräytymistekijänä oleva yliopistosairaalalisä kohdistuu Uudellamaalla suoraan HUS-yhtymän jäsenille. HUS-yhtymän jäsenet myöntävät vuosittain osan saamastaan valtionrahoituksesta kiinteän kehyksen muodossa, joka ei jousta ja jolla katetaan myös jäsenten vaativimmat erikoissairaanhoidon palvelut.

HUS-yhtymälle keskitettyjen tehtävien perustuessa lakiin tai hyvinvointialueiden yhteistyösopimukseen, HUS-yhtymä saa korvauksen tuottamistaan palveluista siltä hyvinvointialueelta, jonka asukasta se on hoitanut. Lain (612/2021) 57 §n mukaan korvauksen perustana ovat toteutuneet kulut, jotka ovat aiheutuneet palvelun antamisesta ja joista on vähennetty palvelusta kertyneet toimintatulot (asiakasmaksut). Korvauksen määrittelyssä ei suoraan oteta huomioon yliopistosairaalan erityisosaamisen ja valmiuden ja varautumisen ylläpidosta aiheutuneita merkittäviä kustannuksia.

24.3.2025

HUS-yhtymälle on kertynyt mittavat alijäämät, 141,6 miljoonaa euroa, vuodesta 2022 lukien, jotka tulee kattaa poikkeuksellisesti hyvinvointialuelain §115 mukaan jo vuonna 2025. Taustalla ovat olleet HUS-yhtymälle osoitettu niukka talouden rahoituskehys ja ennakoinnattomiin kustannuskehitykseen liittyvät tekijät, kuten inflaatio ja palkkaratkaisu, sekä palvelutuotannon ja kysynnän kasvu.

Vuoden 2025 talousarvion valmistelun yhteydessä yhtymän jäsenten HUS-yhtymälle myöntämä talouden kokonaisrahoituskehys vuodelle 2025 päätettiin myöntää n. 43 milj. euroa esitettyä pienempänä. Vuoden 2025 HUSin talousarvio sisältää kokonaisuudessaan 140 miljoonan euron sopeutustoimet, jotka koostuvat tuottavuutta parantavista, kustannuksia karsivista ja tuloja kasvattavista toimenpiteistä.

HUS-yhtymän rahoitus on kriittisen tärkeää turvata suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti osana Uudenmaan erillisratkaisua huomioiden HUS-yhtymän rooli maamme suurimpana yliopistosairaalana ja sen valtakunnalliset vastuut sekä erityistehtävät.

Yliopistosairaalalisän määrä ja jakoperuste

HUS-yhtymä on lausunut yliopistosairaalalisästä muun muassa rahoituslakia koskevan lausunnon VN/16752/2022 yhteydessä. Pidämme tärkeänä, että rahoitusmallin yliopistosairaalalisän määrää, jakoperustetta sekä kohdentamista korjataan.

Yliopistosairaalassa kustannuksia nostavat muun muassa sairaalassa toteutuva laaja tutkimus-, koulutus-, kehittämis- ja innovaatio- ja opetustoiminnan (TKKIO) toteuttamiseksi tarvittava erityisosaava henkilöstö, tilat ja laitteet, sekä vaativa erikoissairaanhoidon mukaan lukien kansalliset ja alueelliset erityis- ja koordinaatiotehtävät. Yliopistosairaaloiden muita sairaaloita korkeammat kustannukset on osoitettu mm. THL:n toukokuussa 2022 julkaisemassa olosuhdetekijätutkimuksessa, jonka mukaan yliopistosairaaloiden yksikkökustannukset ovat noin 10 % korkeammat kuin keskussairaaloissa.

Yliopistosairaalalisän painoarvo on voimassa olevan hyvinvointialueiden rahoituslain mukaan 0,543 prosenttia, joka vastaa vuoden 2025 hyvinvointialueiden rahoituslaskelman mukaan euroissa 142,9 miljoonaa euroa. Lisä kohdentuu yliopistosairaala-alueiden asukasluvun perusteella. Yliopistosairaalalisä Helsingin kaupungin ja Uudenmaan hyvinvointialueiden osalta on vuoden 2025 rahoituslaskelman mukaan yhteensä 72,7 miljoonaa euroa.

HUS-yhtymän erikoissairaanhoidon palvelutuotanto arvo oli vuonna 2024 karkeasti noin 2,6 miljardia euroa. Jos opetus- ja tutkimustoiminnan kustannusten arvioitaisiin olevan noin 10 % yliopistosairaalan yksikkökustannuksista, tulisi rahoituksen HUS-yhtymän osalta olla noin 260 miljoonaa euroa. Käytännössä HUS-yhtymä ja sen jäsenet, kuten

24.3.2025

myös muut yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet, rahoittavat yliopistollisen opetus- ja tutkimustoiminnan kustannuksia palvelujärjestelmästä.

Näkemyksemme mukaan yliopistosairaalalisän prosenttiosuutta rahoitusmallin määräytymistekijöissä on välttämätöntä nostaa vastaamaan todellisia kustannuksia. Lisäksi TKKIO-toiminnan suoritteet tulisi olla sen määräytymisen perustana (mm. tieteellisen tutkimuksen määrä ja laajuus sekä annetun opetuksen määrä). Nykyinen väestömäärän perusteella jaettava yliopistosairaalalisä ei huomioi HUS-yhtymän valtakunnallisia vastuuta erittäin vaativan erikoissairaanhoidon kehittämisessä ja osaamisen jatkuvuuden turvaamisessa. Väestöperusteinen jako poikkeaa myös yleisesti käytössä olevien tutkimusrahoituksen jakoperusteista, eikä se ole Suomen kilpailukykyä ylläpitävä ja kehittävä jakoperuste.

Näkemyksemme mukaan yliopistosairaalalisä tulisi irrottaa valtion yleiskatteisesta rahoituksesta ja kohdentaa läpinäkyvästi suoraan yliopistosairaalalle. HUS-yhtymän tapauksessa valtion rahoituksen yliopistosairaalalisä kohdistuu tällä hetkellä suoraan HUS-yhtymän jäsenille. Uudenmaan toimijoiden kannalta yksinkertaisinta olisi, että yliopistosairaanalan kustannukset eriytettäisiin palvelujärjestelmästä. Tämä olisi mahdollista tehdä osoittamalla HUS-yhtymän osuus yliopistosairaalalisästä erillisenä valtionavustuksena suoraan HUS-yhtymälle. Vastaavasti kyseinen summa poistuisi Uudenmaan hyvinvointialueiden rahoituksesta.

HUS-yhtymän erityisvastuut ja valtakunnalliset tehtävät

HUS-yhtymä hoitaa sekä lainsäädäntöön että hyvinvointialueiden tai valtion kanssa tehtyihin sopimukseen perustuen tiettyjä valtakunnallisia erityistehtäviä. Lainsäädäntöön perustuvista tehtävistä esimerkkeinä ovat mm. elinsiirrot, alkiodiagnostiikka ja lasten avosydänkirurgia (Valtioneuvoston asetus erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä 582/2017). Sopimukseen perustuvista erityistehtävistä voidaan mainita esimerkiksi Myrkytystietokeskus, Terveyskylä ja eräät valmiuden ja varautumisen ylläpitoon liittyvät tehtävät.

Kuten jo yllä on tuotu esille, keskittämisen perustuessa lakiin tai hyvinvointialueiden yhteistyösopimukseen, saa HUS-yhtymä korvauksen tuottamistaan palveluista siltä hyvinvointialueelta, jonka asukasta se on hoitanut. Näkemyksemme mukaan kaikkien HUS-yhtymän erityisvastuun piirissä olevien palveluiden ja tuotteiden laskutus tulisikin olla suori-teperusteista mukaan lukien HUS-yhtymän jäsenet. Nykyisellään HUS-yhtymän jäsenen myöntämä kiinteä kehys kattaa myös erityisvastuun piiriin kuuluvat, usein hyvin kal-liit tuotteet, kuten elinsiirrot, uusimaalaisten osalta.

24.3.2025

HUS-yhtymän ylläpitämä Myrkytystietokeskus on sopimusperusteinen erityistehtävä, joka toimii valtakunnallisena asiantuntijana ihmisten akuuteissa myrkytystilanteissa. Koska tällaisen palvelun antaminen vaatii laajaa asiantuntemusta erilaisista myrkyllisistä aineista ja niiden vaikutusmekanismeista, ei tätä osaamista voi hajauttaa hyvinvointialueille. Sopimusperusteisuus tarkoittaa kuitenkin samalla sitä, että hyvinvointialueet voivat halutessaan irtisanoa sopimuksen, jolloin toisaalta palvelun ylläpitäminen vaarantuu rahoituspohjan huetessa ja toisaalta kyseisen alueen asukkaat voivat jäädä ilman tarvitsemaansa palvelua.

Perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta on välttämätöntä, että tällaisiin HUS-yhtymän valtakunnallisiin tehtäviin voidaan osoittaa erillisrahoitusta. Tämä olisi mahdollista toteuttaa hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmän ulkopuolella erillisellä valtionavustuksella. Jos HUS-yhtymä saisi ko. tehtävien rahoituksen valtionavustuksista, ei se luonnollisesti voisi enää periä antamistaan palveluista maksuja muilta hyvinvointialueilta. Järjestelyllä varmistettaisiin palvelujärjestelmän kokonaisuuden kannalta keskeisten tärkeiden toimintojen jatkuvuus.

Kohteliaimmin,

HUS-yhtymä

Matti Bergendahl
Toimitusjohtaja

Jari Finnilä
Talousjohtaja